

Bastiaan Venhuis

senior wetenschappelijk medewerker, RIVM

Olivier de Hon

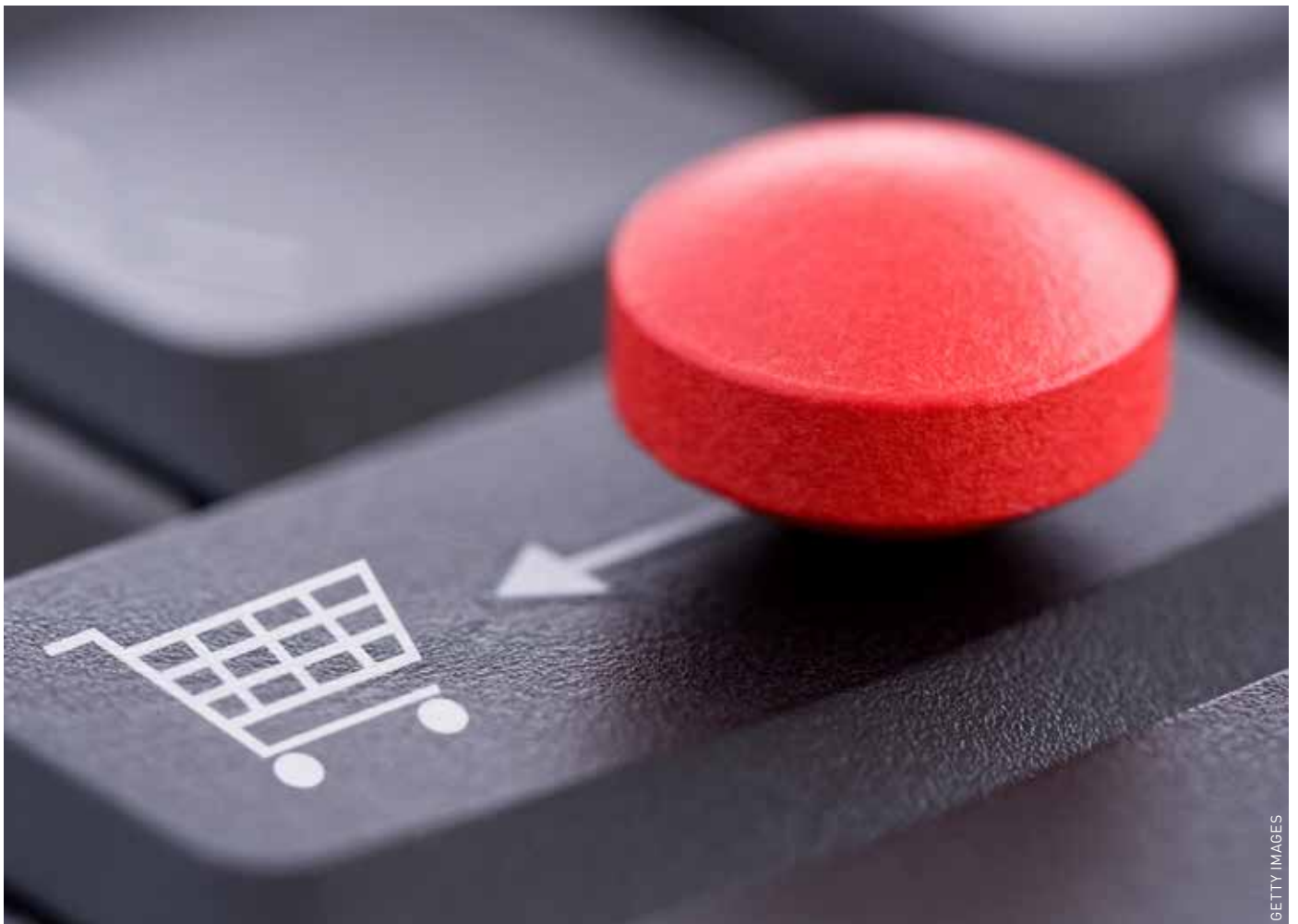
wetenschappelijk beleidsmedewerker, Dopingautoriteit

José Puiman

senior beleidsmedewerker, ministerie van VWS

DOORVRAGEN IN DE SPREEKKAMER KAN BEUNHAZEN AAN HET LICHT BRENGEN

Meer schade door internetpillen: **melden moet**

GETTY IMAGES

In Nederland worden jaarlijks miljoenen vervalste medicijnen via internet gekocht. Er zijn sterke aanwijzingen dat dit gezondheidsschade oplevert. Voor een goede beeldvorming is het belangrijk dat huisartsen hier tijdens consulten alert op zijn en daar vervolgens melding van maken.

Onlangs beschreven Bertholee e.a. een geval van levensbedreigende psychose door het verboden geneesmiddel sibutramine, dat verstopt zat in een afslankkoffie.¹ Het gebruik van dit soort vervalste geneesmiddelen (zie *kader*) staat niet op zichzelf.² De Nederlandse consument bestelt jaarlijks naar schatting enkele miljoenen vervalste tabletten, capsules en injecties via internet. Bijna al deze producten bevatten werkzame stoffen, maar welke stoffen en in welke concentratie, is

niet te zeggen zonder een analyse in het lab. Het achterblijven van meldingen en berichtgeving over gezondheidsschade kan bij de consument de indruk wekken dat het best veilig is om arts en apotheker te omzeilen. Echter, die schade is er wel degelijk, en het is van groot belang om deze goed in beeld te krijgen.

Zonder recept

Het enorme aanbod aan vervalste geneesmiddelen op internet leidt tot een laagdrempelige vorm van farmaceutische zelfzorg. De consument kan bij talloze illegale internetapotheken terecht die zonder recept leveren. Uit enveloppen en pakketjes die de douane heeft onderschept, blijkt dat leveringen vooral bestaan uit onbekende buitenlandse merken, merkvervalsingen en voedings-supplementen waaraan farmaca zijn toegevoegd. Het gaat vooral om erectie-, afslank-, dopingmiddelen en pijnstillers. Maar ook geneesmiddelen tegen hart- en vaatziekten, antibiotica en hiv-remmers worden geregeld onderschept. Omdat de pakkans gering is zal het overgrote deel van de vervalste geneesmiddelen gewoon bij de besteller belanden. Vervalste geneesmiddelen worden vaak onder primitieve omstandigheden geprodu-

ceerd met grondstoffen die op dat moment goedkoop voorhanden zijn. De werkzaamheid en de veiligheid zijn daarom rondt onbetrouwbaar. In voedingssupplementen worden vooral experimentele geneesmiddelen gevonden. Dit betreft farmaca die zijn gestrand in een preklinische onderzoeksfase, maar wel worden beschreven in de publieke patentliteratuur.

WAT IS EEN VERVALST GENEESMIDDEL?

Vervalste geneesmiddelen geven een valse voorstelling van identiteit (verpakking, etikettering, naam of samenstelling), oorsprong (fabrikant, vergunninghouder, land van herkomst) of distributiegeschiedenis. Een product kan geheel maar ook deels (bv. de expiratedatum) zijn vervalst. De definitie omvat ook niet-geregistreerde geneesmiddelen (bv. onbekende merken, dopingmiddelen) en voedingsmiddelen waaraan farmaca zijn toegevoegd.

Voorbeelden van gezondheidsschade door vervalste geneesmiddelen

Vervalsing	Probleem	Meldingen
Voedingssupplementen	Sibutramine toegevoegd aan oploskoffie	2 casussen in Nederland met hypomanie en leverenzymafwijkingen ⁴
	Voedingssupplement met sibutramine	17 casussen in Duitsland met overdosering ⁵
	Voedingssupplement met androgene steroïden	2 casussen van hepatotoxiciteit in Groot-Brittannië
Geneesmiddelen	Verwisseling sildenafil en glibenclamide	>200 ziekenhuisopnames in Singapore, Hong Kong, Japan en Australië; >10 sterfgevallen ⁶⁻⁹
	Bevacizumab zonder werkzame stof	Kankerpatiënten in de VS en China onbedoeld behandeld met placebomedicatie ¹⁰
	Illegale toevoeging aan heparine	>100 slachtoffers in de VS en Duitsland; in Nederland op tijd onderschept ¹¹
Experimentele geneesmiddelen	Melanotan voor injectie ('Barbie drug')	Gevallen van systemische toxiciteit, rhabdomyolyse, priapisme en melanonychia in de VS en België ¹³⁻¹⁵

Casuïstiek nodig

Men zou verwachten dat de combinatie van onbetrouwbare medicatie, zelfdiagnose en zelfmedicatie al snel tot problemen moet leiden. Zeker als patiënten op internet gaan halen wat de huisarts hen niet wil voorschrijven. Toch worden problemen in de praktijk nauwelijks herkend. In de eerste plaats staat menig gebruiker niet te trappelen om openheid van zaken te geven. Ten tweede valt het niet altijd mee om een geneesmiddel of een voedingssupplement als vervalst te herkennen. En ten slotte zijn vaak ook andere verklaringen voor de opgetreden gezondheidsklachten denkbaar, ook voor een gebrek aan werkzaamheid. Problemen met vervalste geneesmiddelen zullen dus grotendeels overschaduwd worden door de normale klinische praktijk. En zonder duidelijke gerelateerde gezondheidsschade lijkt er geen vuiltje aan de lucht. Om een eind te maken aan die verraderlijke onwetendheid, hebben wij dringend casuïstiek nodig. Want dát het probleem er is, en alleen maar groter zal worden, is onvermijdelijk. Het aanbod laat zich namelijk niet indammen en de vertrouwde van de burger met online inkopen neemt alleen maar toe. Bovendien doen handelaren aan klantenbinding met een goede financiële afhandeling en een snelle levering van werkzame producten. Op dit moment ligt het zwaartepunt van de consumptie nog bij de lifestyle-geneesmiddelen, maar dat kan verschuiven bij veranderingen in het voorschrijfsbeleid of het vergoedingssysteem. Aan de aanbodzijde zal het niet liggen.

Melden

Voor de spreekkamer moet deze farmaceutische zelfzorg een reëel gespreksonderwerp gaan worden. Gezondheidsklachten kunnen immers worden veroorzaakt door op eigen houtje aangeschafte (vervalste) receptgeneesmiddelen of dubieuze voedingssupplementen. Doorvragen is vooral op zijn plaats bij onbegrepen klachten en onverwachte effecten, waaronder gebrek

VINKJES

Op de SEH zie ik een 81-jarige vrouw, die ik van een eerdere klinische opname ken. Het betreft een patiënte met M. Parkinson en ernstige dementie, een bed-stoelpatiënte, communiceert vrijwel niet meer en wordt met veel liefde door haar echtgenoot thuis verzorgd. Zij heeft een PEG-sonde omdat zij niet meer voldoende at. Zij heeft een kwaliteit van leven die de gemiddelde Nederlander op zijn minst dubieus zou vinden. Zij werd ingestuurd vanwege verminderd bewustzijn en buikklachten, die bleken te berusten op een pancreatitis. De huisarts had met de verwijfsbrief ook een uitdraai van haar notities van de afgelopen maanden meegestuurd. Hierin zag ik dat zij recentelijk nog een uitvoerige screening had gehad in het kader van CVRM, inclusief cholesterolspectrum, buikomvangmeting en uitvragen van de familieanamnese. En wat bleek? Het tienjaarsrisico was meer dan 20 procent! Lang leve de protocollen en richtlijnen (en perverse financieeringsprikkels?), en laten we vooral niet meer te veel nadenken! Vinkjes op de juiste plaats zetten en ziedaar: een pluim voor goede zorg.

Heeft u ook een perikel?
Stuur uw verhaal naar redactie@medischcontact.nl

Het aanbod laat zich niet indammen

aan werkzaamheid. Het melden van mogelijke gevallen is van groot belang om zichtbaar te maken waar de volksgezondheid bescherming nodig heeft. Dat melden moet simpel kunnen en zonder vrees voor een juridische nasleep voor de patiënt. In principe volstaat het melden van de productnaam, claim, herkomst en algemene symptomen. Daarmee kan bij een acute zorgvraag in bestaande internationale databases al worden nagegaan of het product eerder is onderzocht. Het insturen van verdachte producten voor onderzoek is dringend gewenst.

Tot dusver worden er incidenteel verdachte producten gemeld bij Lareb of het Nationaal Vergiftigingen Informatie

Centrum (NVIC). Bij het NVIC zijn bijvoorbeeld diverse meldingen gedaan van intoxicatie door illegale erectiemiddelen met o.a. sildenafil, en van designer erectiemiddelen (molecuulvarianties op de werkzame stoffen).¹² Momenteel wordt onderzocht of een specifiek meldpunt aangewezen is om meldingen beter te kunnen registreren en te bundelen, waardoor herkenning van risicovolle producten sneller mogelijk wordt.³ Het is in elk geval belangrijk dat er meer meldingen komen van gezondheidsschade door vervalste geneesmiddelen. Daarom roepen wij u op om nu al te melden bij Lareb of NVIC, als u het niet vertrouwt. Deze instanties kunnen zo nodig informatie inwinnen over verdachte producten bij het RIVM of de Dopingautoriteit. ■

contact

bastiaan.venhuis@rivm.nl
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld

web

De voetnoten en meer artikelen over dit onderwerp vindt u bij dit artikel op www.medischcontact.nl/artikelen.